

JAGERS

Nu eens niet een stukje over jagende mensen, maar over de vogelfamilie de jagers, en dit naar aanleiding van een vondst van de zeldzaamste van de vier soorten die wij kennen nl. de Kleinste jager. Eerst echter wat algemene gegevens over deze vogels.

Jagers zijn meeuwachtige, hoofdzakelijk bruine vogels die aan hun voedsel komen door meeuwen en sterns te achtervolgen net zo lang tot deze hun voedsel uitbraken, wat dan opgegeten wordt door de jagers.

De misschien niet zo originele namen van de 4 soorten zijn: Grote jager (*Stercorarius skua*), Middelste jager (*Stercorarius pomarinus*), Kleine jager (*Stercorarius parasiticus*) en de Kleinste jager (*Stercorarius longicaudus*).

Op niet al te grote afstand is bij alle jagers ook een witte vlek op de vleugels zichtbaar. Ook de uitstekende staartpennen zijn, althans bij de volwassen vogels, bij alle aanwezig. Bij sommige soorten zijn zij echter vrij klein en zijn dan alleen zichtbaar wanneer men de vogel in de hand heeft. Een ander kenmerk is het nogal ver naar voren staande borstbeen, dat, wanneer de vogels zitten, toch goed te herkennen is. De afmetingen van de vogels tenslotte varieert sterk zoals bij veel andere zeevogels (bijv. duikers). De maten van de verschillende soorten lopen nogal over elkaar heen, zodat een vrij grote Kleinste jager groter kan zijn dan een wat klein uitgevallen Kleine jager.

De grootste problemen met het determineren van jagers, zowel boven zee als in de hand, krijgt men met de juveniele exemplaren. Zij missen de staartpennen en de verenkleedden lijken ook veel op elkaar, dan zal boven zee vaak de manier van vliegen, jagen en het postuur de doorslag moeten geven en in de hand de afmetingen van vleugels en snavels e.d.

Hierna zullen de 4 soorten nog iets nader worden gespecificeerd.

De Grote jager is de grootste en meest plumpe van de vier en is wat zijn uiterlijk betreft het beste van de vier soorten te onderscheiden. De witte vleugelvelden zijn groot en de vogel heeft verder een zeer grote tekening op de veren. De vleugels zijn in tegenstelling tot de andere jagers minder puntig en de staart is zeer kort. Ook de vlucht van de Grote jager is zwaar en vrij langzaam. Zijn broedgebied moet men zoeken in Schotland, op de Shetland-eilanden, de Fär Oër en de kusten van IJsland. In het najaar kunnen ze langs onze kust worden waargenomen, maar geluk heeft men toch wel nodig om ze te kunnen zien, want meer dan 50 in een najaar worden er, op enkele goede seizoenen na, niet gezien in Nederland. Noordwijk heeft daarin een niet al te hoog percentage, want in veel seizoenen wordt hij hier niet eens gezien. De eerste Grote jagers kan men al eind augustus zien en het grootste deel wordt van eind september tot eind oktober waargenomen. Op de Hondsbossche Zeewering heeft u dan de beste kansen.

Tenslotte kan van de Grote jager rustig gezegd worden dat hij niet bang is. Het is bekend, dat deze ongeveer 60 centimeter lange vogel er niet voor terugdeinst om een Jan van Gent van zo'n 90 centimeter lengte te achtervolgen, of, als hij erge honger heeft, een Zilvermeeuw die even groot is als hijzelf te vangen en op te eten.

De Middelste jager is er in twee variëteiten. Bij volwassen vogels is de donkere fase geheel donkerbruin met lichte polsvlekken (witte vlekken op de vleugel) en de lichte fase heeft een donkere rug en vleugels en ook de witte polsvlekken, maar de buik is geheel wit. Bij juveniele exemplaren is dit onderscheid nog niet te zien. Dan zijn er nog de zgn. intermediaire vogels. Dit zijn kruisingen en variëteiten tussen de lichte en donkere fase. De volwassen vogels hebben duidelijk zichtbare uitstekende staartveren die vrij breed en gedraaid zijn. De uiteinden van deze staartveren zijn stomp.

De vlucht is vrij rechtlijnig en zwaar en alleen tijdens achtervolgingen vliegt hij sneller en is dan erg wendbaar. Hij jaagt voornamelijk achter meeuwen aan, zelfs achter Zilvermeeuwen. Zijn broedgebied ligt het verste hier vandaan nl. de onherbergzame toendra bij de Noordelijke IJszee in Siberië en Noord-Amerika. Deze jagersoort is in het najaar iets algemener dan de Grote jager langs onze kust. Vaak ziet men ze in groepjes langs trekken. Dit is ook nog geconcentreerd op een beperkt aantal dagen vooral in de tweede helft van oktober en in november. Wanneer u een jager van deze soort zou vinden op het strand, dan kan de maat van de vleugel een goed determinatiekenmerk zijn. De vleugel moet u dan "geknikt" houden en dan meten van de "knik" tot het puntje van de buitenste slagpennen. Deze maat moet voor een

Middelste jager dan tussen de 336 en 375 mm liggen. Ook de snavel is zeer fors en moet van het puntje over de bovenzijde gemeten tot de veren tussen de 32 en 40 mm liggen.

De Kleine jager is er net als de Middelste jager in twee variëteiten, een lichte en een donkere fase. De donkere exemplaren broeden zuidelijker dan de lichte. De uitstekende staartveren van de volwassen vogels zijn kort en op enige afstand niet meer waar te nemen. De Kleine jager is over het algemeen slanker en eleganter dan de middelste jager. Er zijn echter genoeg Kleine jagers met een flink postuur. De vlucht van de Kleine jager is eveneens eleganter dan die van de Middelste jager. Vaak vliegt hij in bogen over het water en doet soms wat valkachtig aan. Kleine jagers jagen voornamelijk achter sterns aan en af en toe achter Dwergmeeuwen. Hun broedgebied is gelegen langs de gehele Noorse westkust, de Finse kust, in Zweden bij Stockholm en Gothenburg, de Russische noordkust, geheel IJsland, de Fär Oër, de Shetlands en het noordelijke deel van Schotland. Ook op Groenland broedt hij langs de kust.

Deze jagersoort is bij ons langs de kust in het najaar verreweg de meest algemene. De beste tijd om ze waar te nemen is van half augustus tot half oktober. Er zijn ook een aantal voorjaarswaarnemingen bekend.

Het is dan ook best mogelijk dat u in september vooral 's morgens vroeg luidkrijsende sterns ziet langs komen met een Kleine jager er achteraan. Dit is werkelijk een fantastisch gezicht.

Er zijn zelfs wel eens meer dan 30 exemplaren in één uur tijd gezien. Ze trekken echter bijna nooit in groepen, maar altijd alleen.

Tenslotte de benjamin van de familie de Kleinste jager, verreweg de zeldzaamste van de hele groep. Ook bij deze jager zijn donkere en lichte fase bekend; de donkere fase is echter zeer zeldzaam. De volwassen dieren kenmerken zich door zeer lange (12-20 cm) staartpennen, die helaas nog wel eens afgebroken zijn. De bovenzijde van de vogels is ook meer blauwgrijs. De jonge vogels zijn niet boven zee te onderscheiden van jonge Kleine jagers, ja het is zelfs nog moeilijk als je hem in de hand hebt. Dit ondervonden wij in september in het vogelasiel toen er vanaf het strand "een jager werd gebracht die onder de olie zat. Vanwege de algemeenheid van de Kleine jager werd dit er al snel van gemaakt. Het dier was niet te redden en werd toen naar het Amsterdams Historisch Museum gebracht, waar men ontdekte dat het een juveniele Kleinste jager was. Nu waren de gegevens over Kleine en Kleinste jagers die wij bezaten de volgende maten:

	vleugel	snavel
Kleine jager	300 - 328 mm	27-32 mm
Kleinste jager	290 - 320 mm	26-30 mm

Bij nameten bleek de vogel een vleugellengte te hebben van 303 mm en een snavellengte van 30 mm. Dus beide maten waren een grensgeval. In het museum werd deze vogel toch op Kleinste jager gedetermineerd vanwege de 3e handpen die bruin-wit van kleur was en die bij de Kleine jager wit is. Ook de afgeronde toppen van zowel de staartpennen als de eerste drie handpennen zijn kenmerkend voor de Kleinste jager. Bij de Kleine jager zijn deze puntig. Als laatste kenmerk wordt nog genoemd de rossige randen van de rugveren, die bij de Kleine jager aanwezig zijn en welke bij de Kleinste jager witachtig zijn.

Al met al is het duidelijk dat dit boven zee niet te zien is en het zou dus mogelijk zijn, dat de Kleinste jager algemener is dan men nu denkt, dit vooral omdat veel jagers die langstrekken jonge exemplaren zijn. Uit vondsten is gebleken dat de Kleinste jager tussen begin september en begin oktober, tijdens hun tocht uit de kolonies in Noorwegen en Zweden naar zuidelijker streken in de Noordzee verblijven.

Tot slot zou ik een ieder willen verzoeken gevonden jagers bij mij thuis te willen brengen om het onderscheid tussen de verschillende soorten vast te kunnen stellen of deze anders naar het Natuurhistorisch Museum bij Artis in Amsterdam te brengen waar iemand met een onderzoek bezig is.

H.Verkaade
v.Limb.Stirumstraat 40
